

Bölüm 8

KÖYCEĞİZ HALKEVİ VE FAALİYETLERİ

Bayram AKÇA¹

GİRİŞ

Organizasyonların ortaya çıkmasında halkın ekonomik ve sosyal durumunun büyük bir etkisi vardır. 1929 dünya ekonomik buhranının etkileri Türkiye’de de hissedilmiş, başarısız Serbest Cumhuriyet Fırkası deneyimi halkta huzursuzluğa yol açmış ve bunun üzerine Atatürk çıktığı yurt gezisinde yeni durumu değerlendirmiştir (Arıkan, 1999: 262- 266). 1931 yılında Türk Ocaklarının kapatılmasından sonra yerine Atatürk İnkılaplarını yaymak, halkı toplumsal açıdan aydınlatmak, Türk Milliyetçiliğini geliştirmek ve Türk kültürünü yeniden canlandırıp, Türk aydını ile halk arasındaki mesafeyi kapatmak amacıyla Halkevleri açılmıştır (Akyüz, 1985: 378). 19 Şubat 1932 tarihinde kurulan Halkevlerinin amacı; o tarihte Başbakan olan İsmet İnönü’nün ifadesiyle, CHP’nin kültür politikasını yaymak ve halka benimsetmektir (Türkoğlu, 1996: 97- 100).

Halkevleri, faaliyetlerini bünyesinde kurulan dokuz şube vasıtasıyla yürütmüştür. 1932 CHP Halkevleri Talimatnamesi’nde bu şubelerin isimlerine şöyle yer vermiştir: “Dil, Tarih, Edebiyat”, “Güzel Sanatlar”, “Temsil”, “Spor”, “İçtimai Yardım”, “Halk Dershaneleri ve Kurslar”, “Kütüphane ve Neşriyat”, “Köycüler” ve “Müze ve Sergi.” (CHP Halkevleri Talimatnamesi, 1932: 5; Arslan, 2018: 308).

Muğla Halkevi Dergisi’nde ise Halkevlerinin kuruluş amacı şöyle açıklanmıştır: “Halkevleri, Kemalizmin ve demokrasinin en kuvvetli prensiplerinden birisi olan sınıfsız millet yaratmak hususunda ümit bağladığımız bir kurumdur. Sosyal mevkileri ve meslekleri ne olursa olsun, bütün vatandaşlar bu temiz çatının altında yer bulurlar, eşit muamele görürler ve herkes payına düşen istifadeyi sağlar. Bir demirci ile bir hekim, bir fırıncı ile bir mühendis, bir dülgerle bir ressamın yan yana bağdaş kurduğu, dertleştiği, birbiriyle düşünce takası yaptığı başka bir kurumumuz yoktur” (Çolak, 2001: 111).

Kısa sürede yurt genelinde 5.000’i aşkın şube sayısına ulaşan halkevleri, köylerde halk odaları vasıtası ile vatandaşın ayağına gitmiştir. Köylerde yayılan halk kütüphaneleri ile de ulusal tabanın yaygın eğitimi gerçekleştirilmiştir. Halkev-

¹ Prof. Dr., Muğla Sıtkı Koçman Üniversitesi, abayram@mu.edu.tr

ve edebiyat, temsil, spor, sosyal yardım, kütüphane, yayın ve köycülük şubeleri vasıtasıyla halka hizmet etmiştir.

1943 yılında Köyceğiz Halkevi Başkanı olan Kenan Dayı, Halkevine dair her konuyla yakından ilgilenmiştir. Bu dönemde Köyceğiz Halkevi teşkilatı yerel idareciler ile koordineli bir şekilde çalışmıştır. 1943 yılı ortalarında Halkevinin üye sayısı 118'e ulaşmıştır. Köyceğiz Halkevi teşkilatı her hafta düzenli toplantılar düzenleyerek ildeki diğer ilçe teşkilatlarından olumlu yönde ayrılmıştır. Köyceğiz Halkevi il genelinde üye aidatlarının tam olarak toplanan tek Halkevi olması ile de ön plana çıkmıştır. Köyceğiz Halkevi'nin teşkilatlanmasındaki başarı şube faaliyetlerine de yansımıştır.

Köyceğiz Halkevi Spor Şubesi, futbol dışında her türlü spor faaliyetlerini gerçekleştirmiştir. Köyceğiz Halkevi Sosyal Yardım Şubesi, hayır kurumlarıyla beraber başarılı çalışmalar yapmıştır. Diğer taraftan halk dershaneleri açılmamış ve bunun da nedeninin okullarda gerekli kursların açılmış olmasıdır. Köyceğiz Halkevi Köycülük Şubesi, bazen tek başına bazen de diğer şubelerle işbirliği yaparak hafta sonları köy gezileri düzenlemiştir. Bu gezilerde köylüleri ilgilendiren sağlık, tarım, hayvancılık, eğitim gibi konularda bilgilendirme toplantıları yapılmıştır. Köyceğiz Halkevi, Cumhuriyet değerlerinin halk tarafından benimsenmesini sağlamasının yanı sıra farklı şubeleri vasıtasıyla Köyceğiz halkına edebiyat, dil, sanat, spor ve tarım gibi alanlarda hizmet sunmuştur.

KAYNAKLAR

1. Arşivler Kaynakları

1. Başbakanlık Cumhuriyet Arşivi(BCA),490.01.1001.867.1
2. BCA,490.01.1001.869.1.
3. BCA,490.100.1025.944.1- 3.
4. BCA,490.100.1518.178.1-21.
5. BCA,490.100.1766.1166.1-3.

2. Makale ve Kitaplar

1. Akça, B. (2002). *Sosyal-Siyasal ve Ekonomik Yönüyle Muğla (1923-1960)*, Ankara, Atatürk Araştırma Merkezi Yayınları.
2. Akyüz, Y. (1985). *Türk Eğitim Tarihi*, Ankara, AÜ Eğitim Bilimleri Fakültesi Yayını.
3. Arık, R. O. (1947). *Halkevlerinde Müze, Tarih ve Folklor Çalışmaları Kılavuzu*, Ankara, CHP Halkevleri Yayınları.
4. Arıkan, Z. (1999). "Halkevlerinin Kuruşu ve Tarihsel İşlevi", AÜ Türk İnkılap Tarihi Enstitüsü Atatürk Yolu Dergisi, C. 6, S. 23, s. 261- 281.
5. Arslan, R. (Temmuz 2018). "Antalya Halkevi ve Çalışmaları", Akademik Sosyal Araştırmalar Dergisi, Yıl: 6, S. 73, s. 306-324.
6. Arslan, R. (2019a). "Muğla: Muğla Halkevi Dergisi", Tarih ve Siyaset Bilimi Araştırmaları, Edit. Aydın Efe, Ankara, Akademisyen Kitapevi Yayınları, s. 219- 248.
7. Arslan, R. (2019b). "Yeni Milas: Milas Halkevi Dergisi", Sosyal, Beşeri ve İdari Bilimler Alanında Araştırma ve Değerlendirmeler, C. 2, Ankara, Gece Akademi Yayınları, 145- 158.

Tarih Araştırmaları

8. *CHP Halkevleri Talimatnamesi* (1932). Ankara, Hâkimiyeti Milliyeye Matbaası.
9. Çeçen, A. (2007). *Türkiye Cumhuriyeti Ulus Devleti*, Ankara, Fark Yayınları.
10. Çolak, M. (2001). *Muğla'da Eğitim (1923-1950)*, Muğla, Muğla'ya Hizmet Vakfı.
11. Çolak, M. (Ocak 2000). "Muğla Halkevi ve Çalışmaları", *Toplumsal Tarih*, S. 70, s. 53- 57.
12. *Halkevi Çalışmaları Talimatnamesi*, (1940). Ankara, Ankara, Zerbamat Basımevi.
13. Kirby, F. (2010). *Türkiye'de Köy Enstitüleri*, (Çev. Niyazi Berkes), İstanbul, Tarihçi Kitabevi.
14. Lewis, B. (2007). *Modern Türkiye'nin Doğuşu*, (Çev. Metin Kıratlı), 10. Baskı, Ankara: Türk Tarih Kurumu Yayınları.
15. Özacun, O. (1996). "Halkevlerinin Dramı", *Kebikeç*, Yıl. 2, S.3, s. 87-96, Ankara.
16. Özalp, F. ve Feridun Alkan. (1 İkinci Teşrin 1936). "Milas Halkevi Spor Kolu Marşı", *Yeni Milas*, S. 2, s. 4.
17. TC, Başbakanlık İstatistik Genel Müdürlüğü, (1947). *Milli Eğitim Genel Kitaplar ve Müzeler ile Halkevleri Odaları ve Okuma Odaları Kitaplıkları, 1944- 1945*, Ankara, Yay. No: 273.
18. TC. Başvekâlet İstatistik Umum Müdürlüğü (1935). *Maarif 1933- 34 Halk Okuma Odaları ve Umumi Kütüphaneler İstatistiği*, İstanbul, Devlet Matbaası, Yay. no: 60.
19. Türkoğlu, Ö. (1996). "Halkevlerinin Kuruluş Amaçlar, Örgütsel Yapısı ve Bazı Uygulamaları." *Kebikeç*, Yıl: 2, S. 3, s. 97-106.
20. Uykucu, E. (1983). *İlçeleriyle Birlikte Muğla Tarihi: Coğrafyası ve Sosyal Yapısı*, İstanbul, Gümüş Basımevi.